ANALECTA ARCHAEOLOGICA RESSOVIENSIA

RZESZÓW 2014

VOLUME 9

STONE AGE ARCHAEOLOGY

Institute of Archaeology
Rzeszów University

FUNDACJA RZESZOWSKIEGO OŚRODKA ARCHEOLOGICZNEGO

ANALECTA ARCHAEOLOGICA RESSOVIENSIA

STONE AGE ARCHAEOLOGY

Archeologia epoki kamienia

FUNDACJA RZESZOWSKIEGO OŚRODKA ARCHEOLOGICZNEGO
INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY RZESZÓW UNIVERSITY

ANALECTA ARCHAEOLOGICA RESSOVIENSIA

VOLUME 9

STONE AGE ARCHAEOLOGY
Archeologia epoki kamienia

Rzeszów 2014

Editor
Andrzej Rozwałka
a.rozwalka@interia.pl

Editorial Secretary
Magdalena Rzucek
magda@archeologia.rzeszow.pl

Volume editor
Sławomir Kadrow

Editorial Council
Sylwester Czopek, Eduard Droberjar, Michał Parczewski,
Aleksandr Sytnyk, Alexandra Krenn-Leeb

Volume reviewers
Anna Zakościelna – Institute of Archaeology, Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Poland
Jerzy Libera – Institute of Archaeology, Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Poland
Elżbieta Haduch – Department of Anthropology, Institute of Zoology, Jagiellonian University in Kraków, Poland
Dariusz Wojakowski – Faculty of Humanities, University of Science and Technology in Kraków, Poland
Mikola Kryvaltsevich – Institute of History, National Academy of Sciences, Minsk, Belarus
Oleksandr Diachenko – Institute of Archaeology, Ukrainian National Academy of Sciences, Kyiv, Ukraine

English proofreading
Leszek Gardeła

Photo on the cover
Macrolithic stone implements of Danubian Culture origin: Ernestowo.
After Gackowski, Białowarczuk 2014,169, fig. 6

Cover Design
Piotr Wisłocki (Mitel)

ISSN 2084-4409

Typesetting and Printing
Mitel

Abstracts of articles from Analecta Archaeologica Ressoviensia are published
in the Central European Journal of Social Sciences and Humanities

Editor's Address
Institute of Archaeology Rzeszów University
Moniuszki 10 Street, 35-015 Rzeszów, Poland
e-mail: iarch@univ.rzeszow.pl
Home page: www.archeologia.rzeszow.pl

Contents / Spis treści

Editor's note / Od Redakcji *7/8*

Articles / Artykuły

Katarzyna Piątkowska
Co-evolution of the upper limbs of early hominids and the origins of stonecraft 11
Koewolucja kończyn górnych wczesnych hominidów i początków obróbki kamienia 51

Aleksandra Kuczyńska-Zonik
Gravettian Ceramic Firing Techniques in Central and Eastern Europe 79
Technologia wypalania ceramiki w kulturze graweckiej na terenie Europy Środkowej i Wschodniej 89

Seweryn Rzepecki
Two water wells of the LBK culture from the north part of the site of Kruszyn 3/10, Włocławek commune 95
Dwie studnie kultury ceramiki wstęgowej rytej z północnej części stanowiska Kruszyn 3/10, gm. Włocławek 116

Joannna Nowak
Stone artefacts made of amphibolite from the settlement of the Linear Band Pottery culture at the site 22 in Świlcza (com. Świlcza), in the context of the settlement network in the area of Rzeszów 123
Kamienne zabytki z amfibolitu z osady kultury ceramiki wstęgowej rytej na stanowisku 22 w Świlczy (gm. Świlcza), w kontekście sieci osadniczej w rejonie Rzeszowa 145

Andrzej Gackowski and Marcin Białowarczuk
Settlement of Danubian cultures in the area of Świecie Plateau 155
Osadnictwo kultur naddunajskich na Wysoczyźnie Świeckiej 194

Stanisław Wilk
An elite burial from the Copper Age: Grave 8 at the cemetery of the Lublin-Volhynian culture at Site 2 in Książnice, the Świętokrzyskie province 209

Elitarny pochówek z epoki miedzi - grób nr 8 z cmentarzyska kultury lubelsko-wołyńskiej na stan. 2 w Książnicach, woj. świętokrzyskie 244

Anita Szczepanek

An anthropological analysis of a skeleton from the Lublin-Wołyń culture grave in Książnice, site 2, the commune of Pacanów, Świętokrzyskie voivodeship 259

Analiza antropologiczna szkieletu z grobu kultury lubelsko-wołyńskiej z Książnic, st. 2, gm. Pacanów woj. świętokrzyskie 261

Danuta Makowicz-Poliszot

Animal bone material from Lublin-Volhynia Grave 8 at Site 2 in Książnice, the Pacanów commune, Świętokrzyskie voivodeship 263

Zwierzęcy materiał kostny z grobu 8 kultury lubelsko-wołyńskiej ze stanowiska 2 w Książnicach, gm. Pacanów, woj. świętokrzyskie . 266

Natalya Skakun, Vera Terekhina and Elena Tsvek

The main stages of the history of research of the western area of the Trypillian culture 267

Główne etapy historii badań zachodniego obszaru kultury trypolskiej 288

Weronika Skrzyniecka

The problem of horse domestication. Selected issues 299

Problematyka domestykacji konia. Wybrane zagadnienia 315

Magdalena H. Rusek

The development of society. The Maya state in the Pre-Classic period (1800 BC – 200 AD) 327

Rozwój społeczeństwa na przykładzie państwa Majów w okresie preklasyczny (1800 p.n.e. – 200 n.e.) 358

Chronicle / Kronika

Halyna Panakhyd

"Thirty years have passed ...". Jubilee Rzeszów Archaeological Conference 385

„Trzydzieści lat minęło…". Jubileuszowa Rzeszowska Konferencja Archeologiczna 397

Editor's note

It is my pleasure to invite you to explore the content of the 9th volume of Analecta Archaeologica Ressoviensia entitled *Stone Age Archaeology*. It contains exciting articles devoted to a broad spectrum of topics within the field of Stone Age research covering a vast geographical area spanning from Poland and Eastern Europe to Central America.

Let me remind you that this is yet another thematic volume of Analecta Archaeologica Ressoviensia. These were initiated with the publication of the fourth volume of our journal entitled *Things, Sources and Interpretations* which focused specifically on archaeological theory. The fifth volume of AAR was entitled "Young Archaeology" and contained papers written by a new generation of Polish archaeologists. Volume six *Space-Power-Religion* included interdisciplinary articles which resulted from archaeological-sociological seminars held in Rzeszów and Kraków. Volume seven was devoted to *Archaeology in a Town. A Town in Archaeology* and contained studies related to urban archaeology. Volume eight concentrated on *Funerary Archaeology* and the interpretation of past burials in the light of archaeology and philosophy. We plan to continue publishing further thematic volumes in the coming years.

Sławomir Kadrow

Od Redakcji

Mam przyjemność oddać do rąk czytelników-archeologów dziewiąty już tom Analecta Archaeologica Ressoviensia. Jest to następny z serii tematycznych tomów naszego rocznika. Nosi on tytuł *Archeologia epoki kamienia* i jest poświęcony prezentacji artykułów poruszających różną tematykę. Ich wspólnym mianownikiem jest poruszanie się w rozległych ramach czasowych epoki kamienia naszego kraju, Europy Wschodniej a nawet odległych obszarów Środkowej Ameryki. Przypomnijmy, że tom 4 (*Rzeczy, źródła, interpretacje*) poświęcony był zagadnieniom teoretycznym. Tom 5 (*Młoda archeologia*) zawierał teksty archeologów najmłodszej generacji. Tom 6 (*Przestrzeń – Władza – Religia*) gromadził interdyscyplinarne teksty, będące pokłosiem rzeszowsko-krakowskich seminariów archeologiczno-socjologicznych. W tomie 7 (*Archeologia w mieście. Miasto w archeologii*) opublikowano artykuły koncentrujące się na problematyce archeologii miasta, a tom 8 (*Archeologia funeralna*) wybranym aspektom badań i interpretacji pochówków, łącznie z ich filozoficznymi aspektami. W nadchodzących latach planujemy publikację kolejnych tomów tematycznych.

Sławomir Kadrow

ARTICLES / ARTYKUŁY

ANALECTA ARCHAEOLOGICA RESSOVIENSIA
VOLUME 9 RZESZÓW 2014

Anita Szczepanek*

An anthropological analysis of a skeleton from the Lublin-Wołyń culture grave in Książnice, site 2, Pacanów commune, Świętokrzyskie province

ABSTRACT

Szczepanek A. 2014. An anthropological analysis of a skeleton from the Lublin-Wołyń culture grave in Książnice, site 2, Pacanów commune, Świętokrzyskie province. *Analecta Archaeologica Ressoviensia* 9, 259–262

The paper presents an anthropological analysis of a skeleton from the Lublin-Volhynia culture grave – item 3/08. The skeleton was severely secondarily damaged. The preserved elements allow to determine that the bones belonged to an adult female individual of about 144–149 cm stature *intra vitam*.

Keywords: Lublin-Volhynia culture, grave, anthropological analysis

Received: 07.07.2014; Revised: 08.08.2014; Accepted: 08.12.2014

An anthropological analysis was carried out on a skeleton unearthed in a Lublin-Wołyń grave (item 3/2008), the archaeological study of which is included in the article "An elite burial from the Copper Age: Grave 8 at the cemetery of the Lublin-Volhynian culture at Site 2 in Książnice, Świętokrzyskie Province" by Stanisław Wilk, published in this volume. The age and sex of the buried individual was determined in line with research methodology commonly applied in such analyses (according to White, Folkens 2005), and calculations of intravital stature were based on equations by V. Formicolli and M. Franceschi (1996).

Item 3/08 – Lublin-Wołyń culture grave no. 8

The grave revealed fragments of a skeleton consisting of a severely secondarily damaged cranium along with secondarily damaged bones of the postcranial skeleton. From the cranial vault fragments of parietal and temporal bones are preserved; extant fragments of the sagittal suture lack connection. As for the facial skeleton, the following bone fragments are present: the left jugular bone, left part of the mandible and a fragment of the left maxilla with the following permanent teeth:

* Department of Anatomy, Collegium Medicum Jagiellonian University, Kopernika st. 12, 31-034 Kraków, Poland; anita.szczepanek@uj.edu.pl

			P2	M1	M2	M3
	C	P1	P2	M1	M2	M3

The degree of teeth attrition is small. The colouring observed on fragments of the left part of the mandible and the left temporal bone along with the left jugular bone and the roots of permanent teeth is the result of the presence of copper compounds.

Mainly diaphyses with secondarily partly damaged shafts comprise the postcranial skeleton.

Fragments of ribs and lumbar vertebrae processes along with a piece of the acromion are present. Humeral bones are secondarily damaged with lower parts of the shafts present, whereas on the right bone the perforation of the lower part of the olecranon is visible (*foramen supratrochleare*). The surfaces of the preserved shafts of the right and left forearm bones are coloured as a result of exposure to copper compounds. Bones of the right and left arm are present. From the lower extremity there are well-preserved secondarily damaged left and right pelvic bones and a fully preserved right femoral bone (394 mm), and a damaged left one; both femoral bones are of delicate structure. Subfemoral bones consist of the right tibia (300 mm) and the shaft of the left one as well as of the shafts of the right and left fibular bone. Epiphyseal lines are visible in the epiphyses of proximal femoral bones and in the right tibia. The right patella and bones of the right and left foot are present.

The preserved elements of the skeleton allow to determine that the bones belonged to an adult female individual of about 144–149 cm stature *intra vitam*.

References

Formicolla V. and Franceschi M. 1996. Regression equations for estimating stature from long bones Early Holocene European samples. *American Journal of Physical Anthropology* 100, 83–88.

White T. and Folkens P. 2005. *The Human Bone Manual*. Burlington: Elsevier Academic Press.

Anita Szczepanek

Analiza antropologiczna szkieletu z grobu kultury lubelsko-wołyńskiej z Książnic, st. 2, gm. Pacanów woj. świętokrzyskie

Analizę antropologiczną przeprowadzono dla szkieletu odkrytego w grobie kultury lubelsko-wołyńskiej (obiekt 3/2008), którego opracowanie archeologiczne zawarte jest w artykule Stanisława Wilka „Elitarny pochówek z epoki miedzi – grób nr 8 z cmentarzyska kultury lubelsko-wołyńskiej na stan. 2 w Książnicach, woj. świętokrzyskie" zamieszczonym w niniejszym tomie. Ustalenie wieku i płci pochowanego osobnika zostały dokonane zgodnie z metodyką badawczą stosowaną w tego typu analizach (wg White, Folkens 2005), a obliczenia przyżyciowej wysokości ciała nastąpiło według równań V.Formicolli i M. Franceschiego (1996).

Obiekt 3/08 – grób 8 kultury lubelsko-wołyńskiej (KLW)

W grobie znaleziono fragmenty szkieletu złożone z silnie wtórnie zniszczonej czaszki oraz także wtórnie uszkodzonych kości szkieletu postkranialnego. Ze sklepienia czaszki zachowane są ułamki kości ciemieniowych i skroniowych; obecne odcinki szwu strzałkowego wolne. Z części twarzowej czaszki obecna jest lewa kość jarzmowa, lewa część żuchwy i fragment lewej szczęki z zębami stałymi:

			P2	M1	M2	M3
	C	P1	P2	M1	M2	M3

Zęby wykazują mierny stopień starcia. Fragmenty lewej części żuchwy oraz lewa kość skroniowa, lewa kość jarzmowa i korzenie zębów stałych zabarwione są od związków miedzi.

Szkielet postkranialny reprezentowany jest głównie przez trzony kości długich z częściowo wtórnie uszkodzonymi nasadami. Obecne są ułamki żeber oraz wyrostki kręgów lędźwiowych, a także fragment wyrostka barkowego łopatki. Kości ramienne wtórnie uszkodzone, obecne są dolne partie trzonów, na kości prawej widoczna jest perforacja dołu wyrostka łokciowego (*foramen supratrochleare*). Zachowane są trzony kości prawego i lewego przedramienia, ich powierzchnie przebarwione zostały związkami miedzi. Obecne są kości prawej i lewej ręki. Z kończyny dolnej zachowane są silnie, wtórnie uszkodzone prawa i lewa kość miedniczna oraz kompletna prawa (394 mm) i uszkodzona lewa kość udowa, obie kości charakteryzuje

delikatna budowa. Kości podudzia reprezentowane są przez prawą (300 mm) kość piszczelową oraz trzon lewej kości, a także trzony prawej i lewej kości strzałkowej. W nasadach bliższych kości udowych i prawej kości piszczelowej widoczne są linie nasadowe. Obecna jest prawa rzepka oraz kości stopy prawej i lewej.

Zachowane elementy szkieletu pozwalają na ustalenie, że kości należały do kobiety w wieku *adultus* o przyżyciowej wysokości ciała ok. 144–149 cm.